

**Program
interdyscyplinarnego wydarzenia kulturalnego**

ARBORES VITAE

Ostatnia taka puszcza

**z plenerową wystawą wielkoformatowych zdjęć
autorstwa Jana Walencika**

**24 sierpnia – 6 listopada 2011
Kraków, okolice Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego pod Wawelem**

WSTĘP WOLNY

**Patronat honorowy:
Polski Komitet ds. UNESCO
Marszałek Województwa Małopolskiego
Prezydent Miasta Krakowa**

Fot. 1. Ols w Białowieskim Parku Narodowym w kwietniu / © Jan Walencik 2009

Interdyscyplinarne wydarzenie kulturalne pn. „ARBORES VITAE – Ostatnia taka puszcza” składa się z następujących elementów:

I. WYSTAWA PLENEROWA

100 wielkoformatowych (120 x 180 cm) kolorowych zdjęć wraz z opisami naukowymi i 24 planszami tekstowymi autorstwa najwybitniejszych badaczy Puszczy Białowieskiej; oświetlona w nocy wystawa zlokalizowana w Krakowie, okolicach Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego pod Wawelem (ul. Powiśle 11), dostępna dla wszystkich za darmo.

Dla naukowców z całego świata Puszcza Białowieska, wpisana w 1977 roku na listę Rezerwatów Biosfery UNESCO, stanowi swoiste żywe laboratorium, gdzie przyglądać się można naturalnym procesom życiowym lasu. Przez ponad 25 lat wybitny fotografik i dokumentalista Jan Walencik uwiecznił część niezwykle różnorodności tamtejszej fauny i flory w serii olśniewających zdjęć. Przedstawiają one najróżniejsze gatunki zwierząt zamieszkujących Puszcę: od najmniejszych owadów i gryzoni, poprzez wspaniałe ptaki, drapieżniki – jak rysie czy wilki – aż do największego zwierzęcia Europy żubra. Wystawa prezentuje także m.in. wielkie bogactwo roślinności leśnej – unikalne, wielobarwne kwiaty, kilkusetletnie, monumentalne drzewa. Pośród prezentowanych na długości 250 metrów, zakomponowanych w tryptyki zdjęć można znaleźć zarówno malownicze pejzaże, jak niezwykle ekspresyjne, tętniące życiem obrazy.

Zdjęciom towarzyszą opisy naukowe oraz 24 wielkoformatowe plansze informacyjne w formacie 120 x 180 cm z tekstami dotyczącymi Puszczy Białowieskiej i innych lasów m. in. „Ostatnia taka puszcza”, „Lasy skarbnicą różnorodności życia”, „Puszcza w liczbach”, „Dzikię jest piękne”, „Zagrożone gatunki”. Teksty są prezentowane w języku polskim i angielskim. Będą zawierać zarówno najbardziej aktualne, bogate w statystykę dane dotyczące Puszczy Białowieskiej i innych lasów, jak i bardziej filozoficzny czy też kulturowy wymiar zagadnienia.

Edycja krakowska zostanie dodatkowo poszerzona o 5 zdjęć autorstwa Grzegorza Leśniewskiego prezentujących priorytetowe dla UE gatunki z obszarów NATURA 2000 w Małopolsce oraz 2 plansz informacyjnych.

Autor zdjęć: Jan Walencik – jeden z najlepszych polskich fotografów i dokumentalistów. Od lat osiemdziesiątych związany jest z Telewizją Polską, gdzie dał się poznać jako współautor kultowego programu „Zwierzyniec”. Od tego czasu wraz z żoną Bożeną zrealizował około 50 filmów przyrodniczych nie tylko dla TVP, ale i dla stacji telewizyjnych w Anglii, Austrii, Szwecji, Norwegii, Finlandii, Łotwie, Danii, Holandii, Niemczech i USA. Większość z tych obrazów była nagradzana na licznych festiwalach (ostatnio w czerwcu 2010 Srebrna Magnolia na prestiżowym festiwalu w Szanghaju dla superprodukcji *Saga prastarej puszczy*, ale także m. in. nagrody w Mediolanie, Sondrio, Kopenhadze, Szanghaju i Missouli), dzięki czemu Walencikowie zyskali międzynarodową sławę znakomitych dokumentalistów.

Jan Walencik jest także autorem kilku albumów („Tętno pierwotnej puszczy”, „Dolina nieujarzmionej rzeki”, „Bobry z zapomnianej Jaćwieży”) wyróżniających się na tle dotychczasowych książek o polskiej przyrodzie nietuzinkowym sposobem narracji i kompozycji.

Fot. 2. Wystawa ARBORES VITAE (I edycja, Łódź 2009) - © Paulina Krawul - Fundacja ECZ

Fot. 3. Autorzy wystawy ARBORES VITAE: Jan i Bożena Walencikowie oraz Andrzej Strumiłło
© Mateusz Zahora – Fundacja ECZ

Autorzy tekstów naukowych wystawy:

prof. dr hab. Tomasz Wesołowski – Kierownik Zakładu Ekologii Ptaków Uniwersytetu Wrocławskiego, prezydent European Ornithologists' Union. Nieprzerwanie od ponad 30 lat, wraz z zespołem, prowadzi badania w lasach Puszczy Białowieskiej, a dokładnie w ostatnim fragmencie pierwotnych puszczy strefy umiarkowanej zachowanym w Białowieskim Parku Narodowym.

prof. Andrzej Strumiłło – wybitny malarz, grafik, fotograf, pisarz. Mówi się, że jest artystą pogranicza żywiołów, tych ukrytych w naturze i tych drzemiących w człowieku, budowniczym cywilizacji. Jedną z jego wielkich inspiracji jest dzika przyroda, blisko związany z Puszcza Białowieską.

prof. dr hab. Janusz Hereźniak – profesor Uniwersytetu Łódzkiego, specjalista geobotaniki, ekologii roślin i dendrologii, odznaczony wieloma prestiżowymi nagrodami za swoją działalność naukową, a także artysta fotografik.

dr Andrzej Janusz Korbel – doktor architektury, czynny działacz na rzecz obrony dzikiej przyrody, publicysta, fotograf, członek rady naukowej Białowieskiego Parku Narodowego.

dr hab. Grażyna Łaska – biolog, wykładowca Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska Politechniki Białostockiej. Główny zakres jej zainteresowań naukowych dotyczy ekologii i geobotaniki.

Marta Maziarz – ornitolog, doktorantka Wydziału Biologii Uniwersytetu Wrocławskiego, blisko współpracująca z prof. Tomaszem Wesołowskim, specjalistka w tematyce Puszczy Białowieskiej.

Fot. 4. Żubr byk w biegu / © Jan Walencik 2009

Fot. 5. © Jan Walencik 2009

II. KINO ARBORES VITAE

Prezentacja filmów przyrodniczych w pawilonie multimedialnym wystawy:

Stały program – pokazy codziennie non stop od rana do wieczora 2 krótkich filmów

25-minutowy film „Ostatnia puszcza” Bożeny i Jana Walencików oraz „Sadząc nadzieję. Wangari Maathai i Ruch Zielonego Pasa” (USA, 2007, 7 minut). Pierwszy film stanowi uzupełnienie prezentowanych fotografii, pozwala uchwycić złożoność i dynamikę Puszczy. „Sadząc nadzieję” prezentowany będzie w angielskiej wersji językowej (z napisami w języku angielskim, na miejscu widzowie otrzymają tłumaczenie) – organizatorzy wystawy kładą nacisk na walory edukacyjne wydarzenia oraz jego dostępność dla gości z zagranicy. Film ukazuje, jak dalekosiężne skutki może mieć pozornie drobny gest – zasadzenie drzewa.

Pokazy specjalne – seanse cotygodniowe w każdą sobotę w godz. 16:00 – 18:00

Kraków: łącznie ok. 11 seansów

W ramach specjalnych pokazów Kina ARBORES VITAE widzowie odbędą swoistą wyprawę przez wszystkie kontynenty w poszukiwaniu fascynujących arcydzieł przyrody – głównie pierwotnych lasów świata. Ich największe sekrety można będzie zgłębić w cyklu kilkunastu wyjątkowych filmów z różnych zakątków kuli ziemskiej. Wszystkim seansom towarzyszyć będą **prelekcje i dyskusje** prowadzone przez specjalistów do spraw kina i ochrony środowiska. Taka formuła projekcji spotkała się już z uznaniem szerokiej publiczności podczas wcześniejszych przedsięwzięć Fundacji (PLANETA OCEAN, I i II edycja ARBORES VITAE).

1. Program Kina ARBORES VITAE

I. Filmy Bożeny i Jana Walencików

W ramach 10 specjalnych pokazów kina ARBORES VITAE widzowie będą mieli okazję odbyć wyjątkowe podróże po Puszczy Białowieskiej widzianej z kilku różnych, niekiedy niedostępnych człowiekowi, perspektyw. Co tydzień będziemy świadkami swoistej podróży w czasie oraz artystycznej ewolucji Bożeny i Jana Walencików, których najnowsze dzieło *Saga prastarej puszczy* to autorska seria fabularyzowanych opowieści przyrodniczych, zupełnie nowy sposób patrzenia na dziką przyrodę i opowiadania o niej z perspektywy nie gościa, lecz mieszkańca – m.in. wilka, normicy, żuka czy dzika. Program skonstruowany jest tak, aby widzowie krakowskiej edycji wystawy podczas dziesięciu seansów kina ARBORES VITAE mogli wziąć udział w **retrospektywie dorobku filmowego Bożeny i Jana Walencików**. Spośród ponad 50 zrealizowanych przez nich filmów zaprezentowane zostaną:

- **Pokaz sobotni**

Tętno pierwotnej puszczy, cz. I – *Wielki dom* (1995, Polska, 30 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. I – *Opowieść o wilku. Nie ma jak stado* (2007–2008, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Tętno pierwotnej puszczy, cz. II – *Niekończący się wyścig* (1995, Polska, 29 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. II *Opowieść o mrówce. Samotność w tłumie* (2007-08, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Tętno pierwotnej puszczy, cz. III – *Olbrzymy i karły* (1995, Polska, 30 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. III – *Opowieść o kruku. Skaza odmieńca* (2007–2008, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Tętno pierwotnej puszczy, cz. IV – *Nie tylko kły i pazury* (1995, Polska, 30 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. IV– *Opowieść o żubrze. Cywilizowanie dzikości* (2007–08, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Tętno pierwotnej puszczy, cz. V – *Żywa sieć* (1995, Polska, 30 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. V – *Opowieść o żuku. Potęga karła.* (2007–2008, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Żyjąca Europa. *Ostatni pierwotny las* (1998, Polska–Wielka Brytania, 52 minuty)

Saga prastarej puszczy, cz. VI – *Opowieść o dziku. Cena niezależności* (2007–2008, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Żyjąca Europa. *Wody śródlądowe* (1998, Polska–Wielka Brytania, 55 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. VII – *Opowieść o nornicy. Niezwyczajna zażyłość* (2007–08, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Puchalszczyzna (1996, Polska, 35 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. VIII – *Opowieść o bobrze. Nieosiągalna arkadia* (2007–08, Polska, 52 min.)

- **Pokaz sobotni**

Saga prastarej puszczy, cz. IX – *Opowieść o sóweczce. Prawo drapieżnika* (2007–2008, Polska, 52 min.)

Powszedni żywot jeleni (1990, Polska, 38 minut)

- **Pokaz sobotni**

Kraina żubra (2008, Polska, 21 minut)

Saga prastarej puszczy, cz. X – *Opowieść o rysiu. Wbrew naturze* (2007–2008, Polska, 52 minuty)

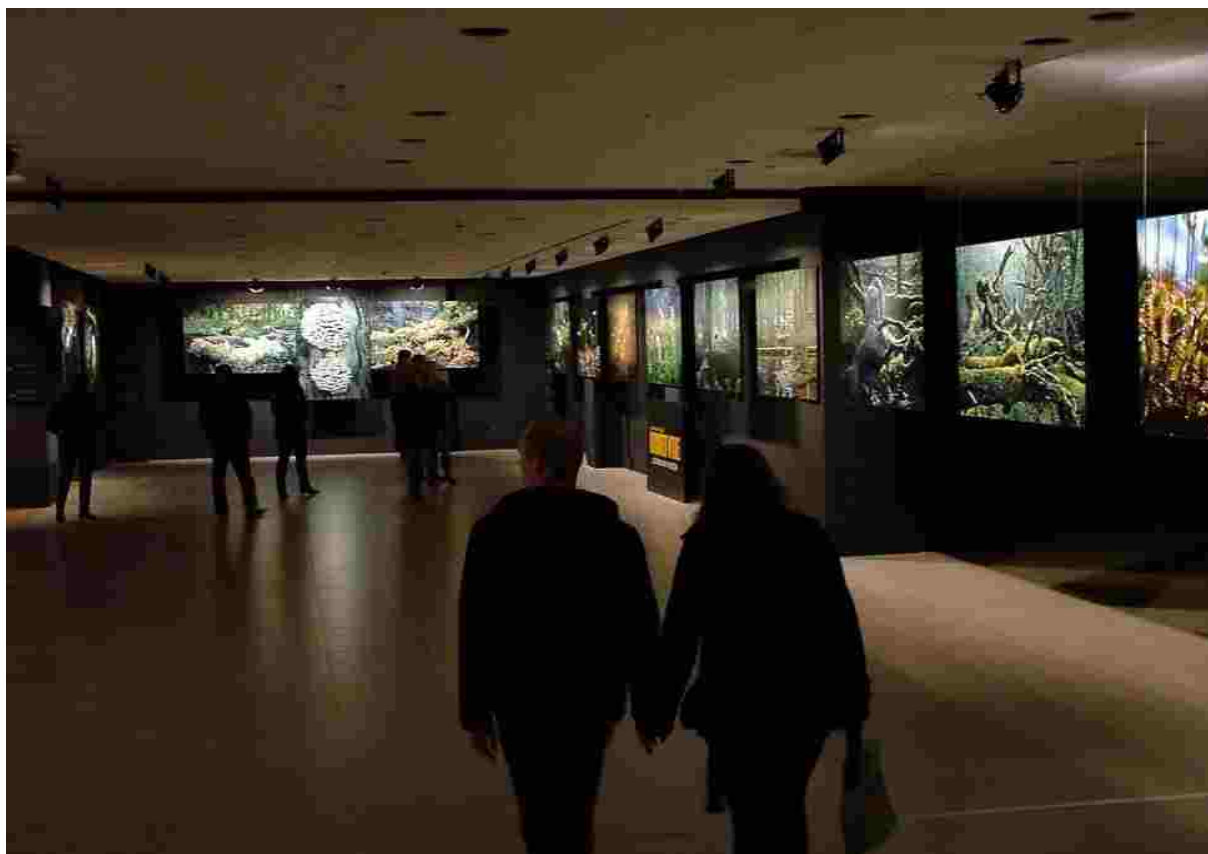
II. Korzenie: wizje Wangari Maathai

„**Korzenie: wizje Wangari Maathai**” (Taking Root: The Vision of Wangari Maathai”, reż. Lisa Merton i Alan Dater, prod. USA 2008, 81 min.) to opowieść o życiu Wangari Maathai, laureatki Pokojowej Nagrody Nobla w roku 2004, która nie pozostawia wątpliwości: sadzonka drzewa może w istocie być sadzonką nadziei i światowego pokoju.

Wangari Maathai powinna być ikoną współczesnego społeczeństwa obywatelskiego. Obdarzona niezwykłą charyzmą w przekonujący i naturalny sposób łączy ekologię, obronę praw człowieka, antykolonializm, feminizm i oddolne, społeczne działanie, programowo wolne od przemocy, które przekształciło się w potężny ruch społeczny. Podobnie jak polska „Solidarność”, ruch ten odegrał zasadniczą rolę w obaleniu wieloletniej dyktatury. Mało kto mógłby przypuszczać, że pierwszym krokiem do takich osiągnięć i pokojowej nagrody Nobla może być ...sadzenie drzew. Namawiając kobiety z wiejskich regionów Kenii do tej bardzo prostej czynności, Wangari Maathai przerwała stuletnią historię niszczenia kenijskich lasów, dostarczyła lokalnym społecznościom nowych źródeł pożywienia i dochodu, marginalizowane w społeczeństwie kobiety obdarzyła ważną rolę polityczną i zapoczątkowała ruch, który w końcu przyczynił się do wprowadzenia demokracji po 24 latach dyktatury prezydenta Moi. Oparły na znakomitej dokumentacji, bogaty w archiwalia, współczesne wywiady i sekwencje cinéma vérité film Lisy Merton i Alana Datera opowiada jedną z najbardziej inspirujących historii naszych czasów [źródło: muranow.gutefilm.pl].

Organizatorzy zastrzegają sobie prawo zmian w repertuarze Kina ARBORES VITAE

WSTĘP WOLNY

Fot. 6-7. Wystawa ARBORES VITAE, Białystok 2010 / © Krzysztof Derdacki – Fundacja ECZ

III. ZAJĘCIA EDUKACYJNE Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ

Główne cele zajęć edukacyjnych przewidzianych w ramach projektu:

- kształtowanie już u najmłodszych postaw aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach artystycznych
- inspirowanie refleksji o relacjach człowieka z jego planetą
- uwrażliwienie odbiorców na piękno i wartość otaczającego środowiska naturalnego
- pogłębienie wiedzy o pojęciu różnorodności biologicznej na przykładzie Puszczy Białowieskiej – zaprezentowanie ekosystemu jako złożonej sieci powiązań, w której każdy z elementów odgrywa wielką rolę
- pogłębienie wiedzy o programie NATURA 2000 - jego idei, korzyściach z niego płynących (nie tylko dla samego środowiska naturalnego, ale także dla jakości życia człowieka)

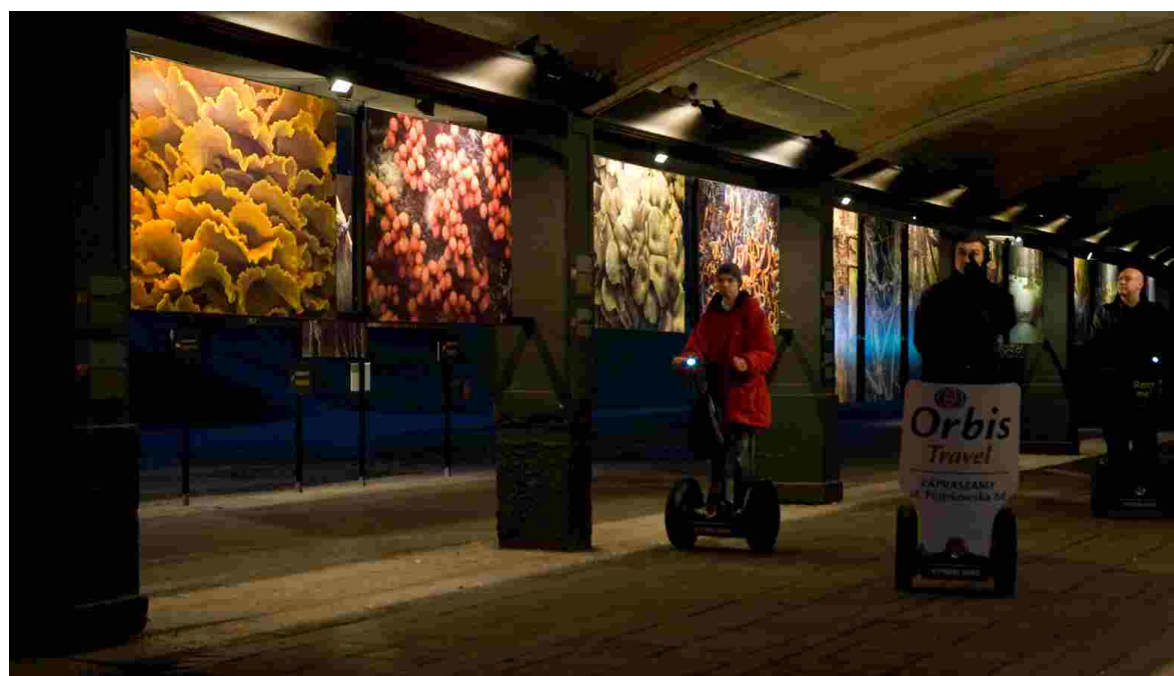
Wykwalifikowani instruktorzy oprowadzają zorganizowane grupy po terenie Wystawy. Na półtoragodzinny program zajęć składają się:

- oglądanie zdjęć,
- projekcja krótkiego filmu przyrodniczego,
- dyskusje i wykłady na temat roli lasu i drzewa jako fundamentu cywilizacji (drzewo jako budulec, surowiec konieczny do przetrwania, ale zarazem – jego bogata symbolika i głębokie znaczenie w różnych częściach świata, w oparciu o rozmaite utwory literackie czy inne teksty kultury), typów lasu wyróżnianych ze względu na strefę klimatyczną i dominującą w nich roślinność, zagrożeń i sposobów ochrony leśnej bioróżnorodności,
- dodatkowe zadania – w zależności od wieku i predyspozycji odbiorców mogą to być np. różnego rodzaju łamigłówki, konkursy plastyczne, zabawy ruchowe czy zabawy dźwiękonaśladowcze.

Zajęcia kierowane są przede wszystkim do młodzieży szkolnej w wieku 10-18 lat, ale ich formuła może ulegać modyfikacjom, tak, aby była atrakcyjna także dla osób młodszych, bądź starszych niż ww. przedział wiekowy. Zajęcia zaplanowane są dla niewielkich, maksymalnie 15-osobowych grup. Jeżeli bierze w nich udział np. 30-osobowa klasa, to uczestnicy są dzieleni na dwie grupy – każda pracuje pod okiem jednego przewodnika.

Fot. 8. Wystawa ARBORES VITAE nocą, Łódź 2009 r. / © Zofia Wawrzyniak – Fundacja ECZ

Fot. 9. Wystawa ARBORES VITAE nocą, Łódź 2009 r. / © Zofia Wawrzyniak – Fundacja ECZ

IV. EDUKACYJNY WORTAL INTERNETOWY (www.arboresvitae.eu)

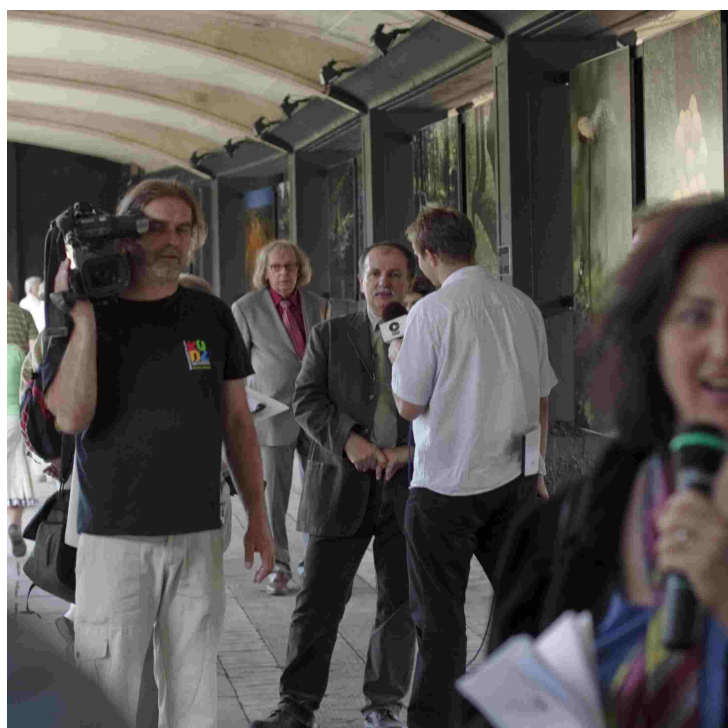
Dostępny bezpłatnie dla każdego w internecie, systematycznie uzupełniany o najświeższe informacje, edukacyjny wortal będący źródłem szerokiej wiedzy na temat Puszczy Białowieskiej i innych lasów świata, przygotowany we współpracy z wybitnymi specjalistami z Polski i z zagranicy.

Dla odbiorców z odległych krańców Polski, którzy nie będą mogli zobaczyć Wystawy w Krakowie, organizatorzy przewidują jej „wirtualne zwiedzanie” – obszerny wybór zdjęć wraz z opisami i planszami informacyjnymi, a także zestaw innych materiałów multimedialnych. Strona będzie także obszernie prezentować region podlaski z jego bogatą bioróżnorodnością.

V. OGÓLNOPOLSKI KONKURS INTERNETOWY (www.konkurs.arboresvitae.eu)

Równoległe z wystawą ruszy trzecia już edycja ogólnopolskiego konkursu internetowego, którego celem jest pogłębienie wiedzy o lasach, ich znaczeniu dla człowieka, obszarach NATURA 2000 oraz bioróżnorodności, a także zainspirowanie do twórczych działań na rzecz ich ratowania. Uczestnicy rozwiązują test złożony zarówno z pytań zamkniętych, jak i otwartych (np. o to w jaki sposób można się przyczynić do ochrony lasów). Formuła konkursu skłania do tego, by samodzielnie poszukiwać nowych informacji oraz wykazywać się kreatywnością.

Dzięki atrakcyjnym nagrodom – m. in. wycieczki, albumy - konkurs ma szansę stać się prawdziwym magnesem dla szerokiego grona odbiorców. Kierowany jest przede wszystkim do młodzieży powyżej 12. roku życia i studentów, ale nie tylko.

Fot.10. Inauguracja I edycji wystawy ARBORES VITAE, Łódź 2009
© Mateusz Zahora – Fundacja ECZ

VI. Wielkoformatowa mapa POLSKA – NATURA 2000

Umieszczona w pobliżu wystawy kolorowa mapa podłogowa „POLSKA – NATURA 2000” o wymiarach 6 x 6 m – miejsce edukacji poprzez zabawę – szczególnie atrakcyjne dla najmłodszych.

Będą na nią naniesione obszary Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 oraz zostaną umieszczone ikony charakterystycznych gatunków roślin i zwierząt chronionych przez ten program. Mapa jest specjalnie tworzona dla cyklu ARBORES VITAE we współpracy z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska, innymi ekspertami od spraw ochrony przyrody oraz doświadczonymi grafikami. Będą się na niej znajdować:

- Obszary NATURA 2000: SOO i OSO
- Obszary z listy Konwencji Ramsarskiej
- Rezerваты Biosfery UNESCO
- Obszary przyrodnicze z listy UNESCO
- Parki narodowe
- Parki krajobrazowe
- Obszary chronionego krajobrazu
- Wybrane ikony roślin i zwierząt umieszczone w miejscach ich występowania

Będzie to bardzo użyteczne narzędzie dydaktyczne wykorzystywane podczas zajęć edukacyjnych. Oglądanie mapy Polski w takich rozmiarach działa na wyobraźnię i pozwala lepiej zrozumieć znaczenie i funkcjonowanie różnych programów ochrony przyrody.

VII. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA „DZIEŃ DLA PUSZCZY”

Szeroko promowane w mediach podsumowanie wystawy, planowane w piątek 21 października 2011 roku w godz. 11:00 – 20:00, w czasie którego licznie zgromadzona publiczność będzie mogła spotkać się z najwybitniejszymi polskimi badaczami lasów, zarówno rodzimych, jak znajdujących się w odległych częściach globu. Międzynarodowa konferencja naukowa „Dzień dla Puszczy” zaplanowana we współpracy z Akademią Górniczo-Hutniczą oraz Uniwersytetem Jagiellońskim.

Celem konferencji jest znalezienie odpowiedzi na pytanie *do czego są nam potrzebne lasy pierwotne?* Tematyka podkreślać będzie unikalną wartość Puszczy Białowieskiej dla Polski i Europy oraz konieczność jej ochrony dla przyszłych pokoleń, jak również poruszać będzie problematykę ochrony przyrody w Małopolsce. Będzie też stanowić doskonałą okazję do zainteresowania tą dziedziną nie tylko studentów i środowisk naukowych, ale również wielu dziennikarzy polskich i zagranicznych, którzy zostaną specjalnie zaproszeni na to wydarzenie.

Organizatorzy szacują, że wystawę w Krakowie obejrzy około 200.000 osób.

© Fundacja Europejskie Centrum Ziemi 2011
Sylvie i Krzysztof Derdaccy – organizatorzy wydarzenia
tel. 042 630 29 71,
e-mail: biuro@centrumziemi.eu
www.arboresvitae.eu